

**АНОТУВАННЯ Й РЕФЕРУВАННЯ ЯК НЕОБХІДНІ
НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ НАВИЧКИ МАЙБУТЬОГО НАУКОВЦЯ**

Модернізація системи освіти в навчальних закладах України супроводжується низкою процесів, що спрямовані на підвищення якості освіти, зокрема, модернізацією змісту навчальних дисциплін, упровадженням інноваційних технологій, опануванням та апробацією новітніх методик. Звідси і виникає необхідність по-новому розглянути специфіку професійної підготовки сучасного освітянина – майбутнього науковця. Сучасні вимоги до підвищення рівня професійності є відображенням глибинних потреб і інтересів кожної людини і вимагають постійного зростання її особистісної та професійної компетентності як основи самореалізації в суспільстві й успішної організації власного життя. Адже перед кожним фахівцем постає завдання оприлюднення результатів наукової діяльності, включаючи зміст матеріалу реферату, наукової доповіді, статті, посібника, монографії, автореферату, дисертації тощо.

Таким чином, інтелектуальна діяльність майбутнього освітянина-науковця передбачає роботу з науковими джерелами, які різняться як за формами, так і жанрами. Потрібно зазначити, що чільне місце в навчально-виховному процесі майбутніх фахівців-науковців має посідати навчання анутованню й реферуванню професійно-орієнтованих текстів.

Результати аналізу останніх досліджень з визначеної проблеми є свідченням того, що формуванню знань і вмінь з анутовання й реферування текстів майбутніми фахівцями вищих педагогічних навчальних закладів, на наш погляд, приділяється недостатньо уваги, хоча проблема навчання анутованню й реферуванню наукових джерел є предметом наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених (Т.Ємельянової, О.Коновалової, А.Новікова, Е.Чуйкової, Н.Шрамкової). Результати власних наукових спостережень засвідчують, що студенти не сприймають анутовання й реферування як важливий вид діяльності. Проте, на думку визнаного науковця Г.С.Онуфрієнко, «набувши досвіду композиційно-змістового аналізу наукового тексту, кожен може і має розвинути навички анутовання, реферування, рецензування наукової літератури зі спеціальності у відповідності до вимог нормативних документів. Анутовання й реферування наукових джерел – важливий чинник професійної підготовки в системі самоосвіти» [2, 130].

З огляду на з'ясування певного значення анутовання й реферування як різновиду наукової роботи, розглянемо ці види діяльності як процеси аналітико-синтетичної переробки інформації.

Анутовання є поширеним технологічним процесом, який широко застосовується в усіх видах інформаційної діяльності, що передбачає скорочення фізичного обсягу первинного документа при збереженні його основного змісту. Метою анутовання є одержання узагальненої стислої характеристики змісту книги, статті, рукопису тощо. За влучним виразом дослідника М.П.Бруса в ній зосереджують увагу на найважливішому: викладають зміст роботи та її мету. Анотація допомагає під час добору й вивчення літератури з певного питання та ознайомлення зі змістом книги. Наприкінці анотації зазначають аудиторію користувачів, яким рекомендується пропонуване видання [1, 48]. Отже, анотація відповідає на запитання, про що йдеться в науковому джерелі.

Іншим видом аналітико-синтетичної переробки інформації наукового джерела є реферування джерела або джерел, результатом якої стає реферат, тобто короткий виклад наукової праці, вчення із зазначенням характеру, методики, результатів дослідження та збереженням його мовностилістичних особливостей [2]. Г.С.Онуфрієнко слушно зауважує: «<...>

реферат відповідає на запитання, що саме нового й суттєвого є в першоджерелі, і висвітлює основний його зміст, нову проблемну інформацію» [2, 184].

Композиційно текст реферату, як правило, складається з трьох логічно пов'язаних частин: вступної (розглядають значення та стислу історію питання, вказують взаємозв'язок із суміжними галузями, визначають читацьке призначення), основної (описової, текст реферативного огляду – це послідовний, логічно пов'язаний виклад фактичних даних про нові досягнення науки і практики. За потреби реферативний огляд ілюструють фотографіями, графіками, діаграмами, кресленнями, схемами. У висновках подають порівняльний підсумок головних положень та відомостей огляду, але без їхньої критичної оцінки. Заключну частину реферативного огляду завершує список послідовно використаних джерел самого огляду [3, 14]. За висновками науковців, реферативне читання наукових джерел за фахом є обов'язковим у процесі підготовки науково-дослідних робіт у навчальному закладі.

Таким чином навички реферування допомагають опрацьовувати на якісному рівні та в зазначених обсягах різновид наукових джерел за спеціальністю. «Систематична робота з науково-навчальною літературою відшліфовує вміння щодо сприйняття, утримання й поновлення інформації, змістової і мовної компресії тексту джерела та активно розвиває навички писемного мовлення. Здобуття знань шляхом самостійного опрацювання текстів ґрунтується на комплексі взаємопов'язаних умінь: визначати і формулювати основну проблематику тексту-джерела, здійснювати смисловий і структурний аналіз тексту, стисло подавати інформацію тексту за деталізованим планом, знаходити додаткову, побіжну інформацію і відмежовувати її від головної, здійснювати поєднання інформації різних джерел (за допомогою порядку слів, абзаців і відповідних засобів зв'язку тексту), «згортати» («пакувати») інформацію тексту до рівня головної різними способами (синтаксична конденсація, вилучення зайвої інформації та скорочення слів, речень, виразів, смислових фрагментів тощо), вводити елементи опису тексту-джерела до продукованого тексту та об'єднувати в ньому всі його компоненти» [2, 21–22]. Наголосимо при цьому, що на відміну від жанру наукової статті, в рефераті немає характерної для статті наукової ґрунтовності викладу, розгорнутих доведень, міркувань, порівнянь, обговорення результатів, оцінок, оскільки все це – дієвий засіб переконання читача, а призначення реферату – передати інформацію, повідомити.

Отже, специфіка роботи з науковим текстом впливає з об'єктивної – здійснювати в найбільш ефективний спосіб аналітико-синтетичну переробку текстової інформації, що в свою чергу вимагає сформованості двох взаємопов'язаних умінь: аналізувати текст за композиційно-смисловою структурою, подавати здобуту інформацію в стислій формі різними жанрами писемної продукції. Систематичне здійснення такої роботи сприятиме формуванню і подальшому вдосконаленню творчих здібностей для виконання науково-дослідної роботи, яка повинна стати невід'ємним компонентом підготовки майбутнього освітянина-науковця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брус М.П. Українське ділове мовлення: навч. посіб. [для студентів екон. спец.]. – 3-тє допов. вид. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2014. – 306 с.
2. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: навч. посіб. з алгоритмічними прикладами. – 2-ге вид. перероб. та допов. – Київ: Центр учб. Літ., 2009. – 392 с.
3. Яценко О.М. Укладання оглядових документів: практ. посіб. – Київ: Нілан-ЛТД, 2011. – 84 с.: табл. – (На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек; вип. 7).